

УДК 7.012:891.001

КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПЛЕКСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ОДЯГУ РІЗНИХ РЕГІОНІВ АЗЕРБАЙДЖАНА

НИКОЛАЄВА Тетяна¹, ІСКЕНДЕРОВА Ельнара¹

РАМАЗАНОВА Хиджеран², ГАСАНОВА Нурана²

¹Київський національний університет технологій і дизайну, Київ, Україна

²Азербайджанський технологічний університет, Гянджа, Азербайджан

ieaq1977@gmail.com

В роботі розглянуто особливості формування традиційного національного одягу різних регіонів Азербайджану, які відрізняються формою, колоритом та орнаментом.

***Ключові слова:** національна культура, комплекс костюма, народний одяг, тектонічна структура, дизайн.*

ВСТУП

Традиційним компонентом азербайджанської культури, є народний одяг. Самобутні комплекси народного вбрання склалися в різних регіонах Азербайджану, залежно від свого географічного розташування, способом носіння, орнаментикою, технікою виготовлення. XIX–XX століття були складними для Азербайджану. Гюльюстанський (1813 р.) та Туркменчайський (1828 р.), договори, які були укладені між Росією та Іраном (династія Гаджар), офіційно розділили Азербайджан на дві частини. Північна частина (нині Азербайджанська Республіка) залишалася частиною Російської імперії, а південна частина династії Гаджар (нині Ісламська Республіка Іран). Все це, звичайно, мало значний вплив на культуру Азербайджану, особливо культуру одягу.

Цей період можна вважати кульмінацією розвитку азербайджанської культури, а також початком її занепаду.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є аналіз формування структури комплексів національного жіночого одягу та класифікація їх в залежності від різних регіонів Азербайджану.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Азербайджанська культура одягу є однією з найбагатших культур у світі. XIX–XX століття були дуже важливими періодами для розвитку національного одягу. У цей період процес вдосконалення азербайджанських народних костюмів став інтенсивнішим і повторював одяг XVIII століття, за структурою та формою [1]. Розпочався період індустріалізації у цілому світі. Позолочені

тканини ручної роботи, замінили дешеві тканини, виткані на фабриці. Це також було вимогою часу, тому що в період царської Росії місцеві хани та беї, були знищені під девізом "рівне суспільство". Було сформовано необхідний робочий клас, таким чином, хан і клас беїв разом з їхніми сім'ями були повністю знищені, замість багатого одягу, прикрашеного ювелірними оздобленнями, у суспільне життя стрімко входив легший і практичний одяг, виготовлений на фабриці [2]. Звичайно, це було далеко від інновацій того часу. Ці "нововведення" відбилися на особливостях його формату.

Загалом одяг поділявся на чоловічий, жіночий та дитячий. Дитячий одяг за формою був подібний до одягу дорослих. Однак вони відрізнялися деякими особливостями та розмірами. Всі ці складові одягу були дуже схожі між собою та розділений на дві частини: нижню білизну та верхній одяг.

Верхній одяг жіночого костюма складався з плечового одягу, поясного, головні убори, пояси, взуття, тощо. Плечові: сорочка, архалик, чапкан, лабади, кулеї, хутра. Лаббада - верхній жіночий одяг з оксамитові тафти, на підкладці. Під пахвою підкладається велика щільна. Жіноча сукня на талії була укомплектована кількома спідницями і чачхуром. Чачхур - це поясний одяг на талії з підкладкою. Його вирізали у формі трапеції і зшили з конопель. В цей період поряд із шкірою та вовною почали широко використовувати льон та бавовну. З бавовни та льону зазвичай виготовляли тканину. Загалом азербайджанський одяг поділяється на різні регіони та існують невеликі місцеві відмінності в одязі, залежно, від географічних умов регіонів: Гянджа-Карабах (сюди входять Гянджа, Карабах, Газах, Гейгол, Дашкасан, Гадабай, Самух, Горанбой, Шамкір, Газах, Товуз, Агстафа, а також регіони Грузії, населені азербайджанцями (Борчалі), Шамшадділ, Гарахоп, Капанакчі та інші), Шекі – Ширванська група (Шекі, Шамахи, Ісмаїллі), Південна група, Тебріз – Іреванська група (сюди входять уся сучасна Вірменія, Нахичевань та Південний Азербайджан). Регіони зіграли особливу роль у формуванні та розвитку національних костюмів, є носіями тієї самої культури. Незважаючи на те, що національний костюм, встановлений в різних регіонах Азербайджану, зберіг загальний вигляд та стиль, але у деяких моделях одягу були незначні відмінності. Бакинський одяг схожий на одяг Шекі та Шамахи [3].

Хоча одяг був фіолетовим та темно-синім, переважаючими кольорами були білий та темно-синій. Незалежно від кольору сукні, в оздобленні та вишивці використовувались синій та золотисто-жовтий кольори. Так, в бакинському одязі люди віддавали перевагу кольорам природи – білому, синьому, золото-жовтому, пісочному. Широке використання тканин в одязі Баку пояснювалося кліматом півострова Апшерона. Головною характеристикою бакинських жіночих архаликів був виріз. Виріз спини прямокутний, а рукава побудовані трохи вище ліктя, прямокутної форми. Заможні жінки пришивали золоті та срібні гудзики з горіхового горіха на грудях архаликів [4]. У той же час бакинські носили "лаббада", як і в інших регіонах (Шекі, Ширван, Гянджабасар та інші).

Поряд з етнографічними матеріалами про іреванські костюми, найкращу інформацію показують картини мандрівника Г.Г. Гагаріна, описи ханів та членів

родини Мірзи Гадіма Ірвані, палацу хана Ірвані [5]. Детальна інформація про азербайджанський чоловічий та жіночий одяг також згадується в епосі Кітабі-Дада Горгуд. У сазі (національній музичний інструмент) одяг зазвичай називають «доном».

Таблиця азербайджанського національного одягу по регіонам

Група	Регіони	Зразки моделей національного костюма
Гянджа-Карабах група	Гянджа, Карабах, Газах, Гейгол, Дашкасан, Гадабай, Самух, Горанбой, Шамкір, Газах, Товуз, Агстафа, а також регіони Грузії, населені азербайджанцями (Борчалі), Шамшадділ, Гарахоп, Капанакчі та інші)	
Шекі - Ширванська група	Шекі, Шамахі, Ісмаїллі	 <p style="text-align: right; font-size: small;">Шамширская балдера. Рис. Г.Исхари. XIX в.</p>

Тебріз Іреванська група	входять уся сучасна Вірменія, Нахічевань та Південний Азербайджан	
-------------------------------	---	---

ВИСНОВКИ

Дослідження та систематизація національного одягу різних регіонів Азербайджану є актуальними на сучасному етапі для мистецтвознавства та дизайну, а також для проектування колекцій сучасного одягу на основі аналізу його форм, колориту, пропорцій, оздоблення тканин, доповнень та аксесуарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Qasар Ç. Qədim və orta əsrlər Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri Bakı: «Qələm Nəşr» 1997. 442 с.
2. Акимешкин О.Ф. Средневековый Иран. Культура, история, философия. СПб.: Изд. «Наука», 2004. 404 с.
3. Денике Б. Искусство Востока. Казань: «Издание Комбината издательства и печати», 1923. 250 с.
4. Керимов Л. Азербайджанский ковер. Баку-Ленинград: Изд-во «Академии Наук Азербайджана», I том. 1961. 21 с.
5. Искендерова Е.А., Николаева Т.В, Рамазанова Х., Гладка В. Дизайн сучасного костюма на основі етнічних традицій "Келагаї" *Актуальні проблеми сучасного дизайну*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Т. 1., 23 квіт. 2020 р. Київ, 2020. С. 150–153.

NIKOLAEVA T., ISKENDEROVA E., RAMAZANOVA H., GASANOVA N. CLASSIFICATION OF NATIONAL CLOTHING COMPLEXES OF DIFFERENT REGIONS OF AZERBAIJAN

The peculiarities of formation of traditional national clothes of different regions of Azerbaijan, which differ in shape, color and ornament, are considered in the work.

Key words: national culture, costume complex, folk clothing, tectonic structure, design.